

Bruselj, 5. junij 2025

Spoštovani,

Evropska poslanka Irena Joveva je naslovila uradno pisno vprašanje na Evropsko komisijo v luči nedavne objave o 13 novih strateških projektih v okviru Akta o kritičnih surovinah. Med temi je tudi znova aktualizirani kontroverzni projekt rudnika litija v Srbiji – Jadar, ki že dlje časa sproža polemike v javnosti in civilni družbi.

»Projekt Jadar že leta upravičeno skrbi prebivalce doline Jadr, civilno družbo in strokovnjake s področja okoljske zaščite,« je poudarila Joveva in dodala, da Evropska unija ne sme preslišati teh glasov, temveč jih mora upoštevati kot ključen del demokratičnega procesa.«

V svojem nagovoru Komisiji Joveva opozarja na več resnih in sistemskih pomanjkljivosti v zvezi s projektom, vključno z odsotnostjo celovitih okoljskih presoj, omejeno vključenostjo javnosti v odločanje, ter visoka tveganja za ekosisteme, vire pitne vode in zdravje ljudi, ki se pri takem projektu pojavljajo.

Posebno skrb za Jovevo predstavlja tudi večkrat zabeleženo ustrahovanje in pritisk na okoljske aktiviste, novinarje in lokalne prebivalce, ki so se kritično izrekli o projektu, kar le še dodatno spodkopava demokratično legitimnost takšnih strateških naložb.

Skrb vzbuja tudi pravni sam pravni okvir, predviden z evropskim Aktom o kritičnih surovinah, ki se glede nadzora nad izvajanjem strateških projektov v tretjih državah, kot je Srbija, opira na nacionalne zakone in nezavezujoče politične dokumente, kot so pisma o nameri in memorandum o soglasju. V državah z resnimi pomankljivostmi na področju vladavine prava, kot je bilo v letnih parlamentarnih poročilih o Srbiji večkrat poudarjeno, po oceni Joveve odpira vrata netransparentnosti in možnim zlorabam.

Zato poslanka Joveva od Evropske komisije zahteva jasne in konkretne odgovore:

- Kako Evropska komisija namerava zagotoviti, da bodo strateški projekti v tretjih državah, še posebej v državah kandidatkah, kot je Srbija, skladni z enakovrednimi standardi EU na področju varstva okolja in delavskih pravic?
- Kako Evropska komisija namerava zagotoviti verodostojen nadzor nad tem projektom glede na resne pomisleke v zvezi z vladavino prava v Srbiji, ki je bila izpostavljena tudi v zadnjem poročilu o napredku Srbije v pristopnem procesu?

»Zeleni prehod ne sme postati opravičilo za kršenje temeljnih pravic, spodkopavanje vladavine prava ali uničevanje narave – ne znotraj Evropske unije in ne zunaj njenih meja.« sporoča Joveva. Po njeni oceni mora biti vsakršno strateško partnerstvo utemeljeno na jasnih demokratičnih vrednotah: »Transparentnost, odgovornost in vključevanje prebivalcev morajo biti temelj takšnega sodelovanja.«

V prilogi se nahaja originalno besedilo z zastavljenimi vprašanji. V tem primeru gre za postopek t. i. »WPQ« (Written Parliamentary Question / Pisno parlamentarno vprašanje). Gre za uradno orodje, ki ga lahko uporablja vsak poslanec Evropskega parlamenta za postavljanje vprašanj

Evropski komisiji, Svetu EU, predsedniku Evropskega sveta ali Visokemu predstavniku EU za zunanje zadeve in varnostno politiko. Namen teh vprašanj je pridobiti konkretne informacije, pojasnila ali uradna stališča institucij EU glede določenih tem ali problemov. V skladu s pravili so institucije, ki so naslovljene, dolžne odgovoriti v šestih tednih od prejema vprašanja. Prejeti odgovori so javno objavljeni in predstavljajo del uradne parlamentarne evidence.

Za vse dodatne informacije ali izjave evropske poslanke smo vam na voljo.

Lep pozdrav,

joveva

Irena Joveva
poslanka Evropskega parlamenta

Pisarna evropske poslanke
Irene Joveve

Kersnikova ulica 3, 1000 Ljubljana
(+386) 51 282 828

pisarna@irenajoveva.si
www.irenajoveva.si